

EL TEMPS

Columna de refugiats esperant travessar un pas fronterer al Pirineu català. A la pàgina anterior, els republicans presos a Alacant esperen ser traslladats al camp de concentració.

Arribà el dia que el camp d'Albatera substituï el dels ametllers. Els presoners, portats en vagons de tren, van poblar el nou camp de concentració i extermini. Un lloc que els franquistes anomenaven camp de classificació, tot i que allí no es va fitxar ningú. En els arxius no hi ha cap referència als interns del camp d'ametllers o de l'Albatera. Aquests resten com un record de la manera de fer del feixisme espanyol.

Ricard Camil Torres Fabra

Els camps de la Catalunya Nord

Prop de mig milió de persones van travessar el Pirineu català el 1939, fugint del feixisme. El Govern francès, desbordat, els va internar en camps improvisats i sense condicions. Va ser el preludi del que passaria a Europa anys després.

A començament de febrer del 1939, davant el previsible esfondrament de l'exèrcit republicà a Catalunya, una gran onada de població civil fugia de les tropes franquistes en direcció a l'estat francès. Ben a contracor, París es va veure obligada a obrir la frontera. Gairebé de manera immediata, l'onada s'escampà com una taca d'oli per les comarques de la Catalunya Nord: el Rosselló, el Vallespir i la Cerdanya. El dia 4 de febrer ja havien passat la frontera gairebé 75.000 persones (60.000 dones, 13.000 nens i prop de 2.000 homes), a les quals cal afegir les 45.000 que havien entrat a l'Hexàgon abans de la fi del 1938. A més, també cal sumar-hi els soldats republicans que van començar a entrar en terri-

tori francès tan bon punt el Govern de la República va aconseguir l'autorització de les autoritats gal·les. Així, el total de refugiats va sumar 471.000 persones, 100.000 de les quals, aproximadament, eren catalanes.

A la Cerdanya hi havia sis camps: la Guingueta, la Tor de Querol, Ur, Santa Llocaia, Câldegues i Osseja. Aquests camps, considerats provisionals, eren una simple extensió de terra envoltada per filat i sense cap abríc. Els interns combatien el fred, que en ocasions arribava als 13 °C sota zero, construint habitacles de terra i branques i encenent grans fogueres amb qualsevol cosa combustible que trobaven fent incursions als camps i les cases de pagès del voltant.

Pel que fa al Vallespir, uns 40.000 refugiats van ser concentrats també en camps provisionals. A Prats de Molló, al costat del riu Tec, hi havia dos camps; un a Tec, dos a Arles i un a Sant Llorenç de Cerdans. Hi havia també dos camps –Arles i els Banys d'Arles– que acollien els franquistes que els republicans s'havien endut en el seu èxode. Les deficientes condicions sanitàries i alimentàries es veieren agreujades amb una gran nevada que va caure el 24 de febrer.

El primer dels grans camps que es va construir al Rosselló va ser el d'Argelers, on, el mes de febrer, hi havia 80.000 interns. El camp era un rectangle de dos quilòmetres de llarg per un d'ample, tancat per tres costats i obert al mar. Davant la manca de cap tipus de protecció, els interns arrencaren les escasses canyes i matolls que creixien en aquella erma esplanada i construïren miserables habitacles. En aquestes precàries condicions el nombre de malalts, de pneumònia, tuberculosi, febre tifoidea o conjuntivitis va créixer ràpidament.

Els treballs per construir el camp de Sant Cebrià, també al Rosselló, es van iniciar amb urgència el 4 de febrer. Aquest camp, situat entre el mar i uns aiguamolls, tenia un quilòmetre d'ample per un i mig de llarg. Els primers dies els refugiats van haver de dormir sobre la sorra perquè no hi havia cap lloc on aixoplugar-se. Després es començaren a bastir les barraques

Refugiats en un dels camps habilitats pel Govern francès a la Catalunya Nord.

AGUST CENTELLES

d'intendència i sanitat, es muntaren cuines col·lectives i unes latrines improvisades amb uns dipòsits de zinc que es col·locaven sota unes tarimes amb forats. Al final de febrer es va desfermar una gran epidèmia de febre tifoide a causa de la contamina-

ció de l'aigua. El nombre màxim d'interns a Sant Cebrià va ascendir a 80.000.

A banda de tots aquests camps instal·lats a la Catalunya Nord, el Govern francès en va obrir més als departaments de l'Arieja i Tarn i Garona. Més endavant, a partir de maig de 1939, fruit de la política de descongestió, se n'obriren de nous als departaments de l'Erau i de l'Aude. Entre tots, aquests camps van arribar a acollir prop de 77.000 refugiats.

Tot i les condicions de vida infrahumanes que presentaven els camps de concentració al llarg de les primeres setmanes, val a dir que la situació va anar millorant ben aviat. Amplis sectors de la societat francesa i internacional van col·laborar desinteressadament en les tasques d'ajuda als refugiats. A més, cal assenyalar que la

manera de procedir del Govern francès, amb una gran insuficiència de mitjans, tenia com a únic objectiu controlar aquesta marea humana que havia desbordat la frontera sud, però en cap cas no volia usar procediments volgudament deshumanitzadors en contra dels presos.

Els dirigents del Govern de la República espanyola no havien dissenyat cap pla que preveïés una hipotètica emigració en massa, i en passar a l'exili continuaren entredevorant-se en lluites intestines que restaren efectivitat als socors als emigrats. I certament, la Generalitat de Catalunya, mancada de recursos econòmics perquè el seu tresor havia estat espoliat pel doctor Negrín a Agullana, ben poca cosa hi va poder fer.

Daniel Díaz i Esculies

Amplis sectors de la societat francesa i internacional van col·laborar en les tasques d'ajuda als refugiats